

**Предизборна програма на
“Зелените”**

Има различна политика!

2013

Съдържание

Съдържание	2
Демокрация, държавно устройство и гражданско общество	3
Правосъдие и върховенство на закона.....	7
Външна политика и сигурност	9
Устойчива икономика и заетост	10
Бюджет и финанси.....	11
Енергетика и енергийна ефективност.....	13
Устойчив туризъм	15
Земеделие, животновъдство и качество на храните.....	16
Стратегия за управление на отпадъците и ефективно използване на ресурсите.....	17
Опазване на биоразнообразието, горите, защитените територии и защитените зони	19
Промислени замърсявания – превенция и рекултивация.....	21
Опазване, ефективно използване и управление на водите	22
Ограничаване на вредните въздействия от климатичните промени	24
Устойчиво развитие на общините.....	25
Устойчив транспорт	27
Интегрирано териториално развитие.....	28
Здравеопазване и профилактика	29
Социални политики	30
Образование и наука.....	31
Култура, изкуства и национални традиции	33
Човешки права и малцинствени групи	34

Демокрация, държавно устройство и гражданско общество

„Зелените” работим за:

Участие на гражданите в управлението

- Предоставяне на възможност на гражданите да инициират национален референдум с подписка от 50 000 избиратели¹, а на местен референдум – с подписка от 4 % от избирателите в административните единици, за които се организира местният референдум.
- Въвеждане на аброгативен референдум (референдум-вето), който в рамките на регламентиран срок може да бъде инициран от гражданите за отхвърляне или потвърждаване на вече приет от законодателната или изпълнителната власт акт като средство за граждански контрол върху решенията на представителната власт.
- Отпадане на ограниченията върху обхвата и естеството на въпросите и темите, по които гражданите могат да вземат преки решения, тъй щото суверенът да не е лишен от възможност да решава пряко въпросите, които решават неговите представители – съответно Народното събрание и общинските съвети.
- Пряка и незабавна правна сила на решенията, взети от гражданите на легитимен референдум.
- Удължаване на сроковете за набиране на подписи, улесняване и опростяване на организацията на изборния процес при референдумите.
- Регламентиране на ясни и честни условия за финансиране на прякото участие и достъпа до медиите, включително и при изборни кампании.
- Въвеждане на законодателен механизъм за отзоваване на лица на изборни длъжности при условия на злоупотреба с доверието на избирателя, като отзоваването се инициира от гражданите с подписите на регламентиран процент от избирателите .
- Пълна прозрачност на работата на държавните институции чрез регламентиран обществен достъп до всички документи в административни архиви, както и информиране на обществеността относно всички решения във ведомствени бюлетини, публикувани за свободен достъп най-малкото в електронен, с изключение на въпроси, пряко засягащи националната сигурност или хода на работата на съответното ведомство. Публикуването в административни архиви включва: цялата входяща и изходяща кореспонденция, всички документи по вече проведени обществени поръчки, документи по конкурси, протоколи и стенограми от заседанията на колективни органи.
- Осигуряване на спазването на принципите залегнали в Закона за достъп до обществена информация, чл.6, ал.1, както и осигуряване на периодично публикуване на съпътстващите документи и комуникация на всяко едно държавно ведомство или учреждение с повече от 15% държавно участие, с изключение на

---

¹ При събрание 100 000 подписа свикването на референдум е задължително.

документи, които представляват държавна или служебна тайна, но не по-различни от регламентирани в ЗЗКИ (чл.26).

- Регламентирано регулярно радио и телевизионни или онлайн излъчване на заседанията на Народното събрание и на Министерския съвет, както и излъчване на от заседанията на общинските съвети.
- Въвеждане на задължителни обществени обсъждания в процеса на изготвяне на закони, наредби, местни нормативни актове и значими административни решения, при гарантирано участие на всички проявили интерес страни. Задължително обсъждане и формулиране на **всички** предложени алтернативи за решение или действие, независимо от страната от която са постъпили.
- Премахване на специализираните разпоредби за хоноровано заплащане на държавни представители в обществени консултативни съвети.
- Регламентирано от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание право на участие на граждани и техните представители в работата на парламентарните комисии.
- Всеки гражданин или гражданска организация при поискване да получава безплатно електронен подпис, който да може да се ползва (но не само) за гласуване на референдуми или за избор на всички изборни длъжности, за участие в подписки, както и за подаване на становища, сигнали и жалби, включително и съдебни.

Контрол над институциите

- Солидарна индивидуална наказателна и имуществена отговорност на членовете на колективни органи, вземащи решения (Министерски съвет, общински съвети и др.) за разпореждане с имущество, природни и финансови ресурси, при констатирано накърняване на обществения интерес или престъпление, освен ако не са гласували против взетото решение. Въвеждане на практика за наказателна отговорност при незаконосъобразни решения на администрацията, водещи до увреждане на околната среда, природните ресурси и човешкото здраве.
- Стимулиране на прекия граждански контрол за законосъобразност над решенията на властите чрез: улеснен административен контрол за законосъобразност през съдебната система – разширяване на кръга на заинтересованите страни (особено по отношение на организациите, работещи в обществена полза), поемане от държавата на разходите по дела, заведени от организации в обществена полза срещу незаконосъобразни актове (и по-специално на тези за държавни такси, вещи лица, присъдени разходи за ответника); достъпни срокове за обжалване – най-малко 1 месец; достъпни и прозрачни процедури за обявяване на актовете, подлежащи на обжалване; възможност за пряко гражданско сезиране на Конституционния съд; независим и пряко избираем национален и регионални омбудсмани с роля на обществен обвинител; директно право на граждански организации за внасяне на обвинителни актове по обществено значими въпроси, напр. при случаи на замърсявания, заплашващи общественото здраве и/или причиняващи значителни увреждания на околната среда.
- Възможност за пряк граждански контрол (информирание, независимо наблюдение и обжалване) за опазване на обществения интерес с приоритет пред решенията на властите за управление на държавните и общинските природни ресурси (води,

земи, гори, подземни богатства, ландшафт) и имущество, като особено внимание при контрола се обръща върху кумулативните въздействия на такива решения.

Реформа на местната власт

- Кметските заместници да се издигат като кандидатури чрез подписка от 25 % от населението в селото, а по време на мандата си да предоставят редовни и публично достъпни шестмесечни отчети за дейността си.
- Кметовете по време на мандата си да предоставят редовни и публично достъпни шестмесечни отчети за дейността си, като също да е задължен да взема под внимание в решенията си предложения идващи от настоятелствата на училища, читалища и детски градини в поверената му община.
- Общинските съветници да бъдат избирани от един район, който да представляват и да са с адресна регистрация в него през последната една година.
- Изготвяне на оценка за въздействието на проектите за нови (или за промяна на съществуващи) нормативни актове, задължително включваща и анализ на кумулативните социално-икономически ползи и разходи за обществото в съответната сфера.
- Въвеждане на законови изменения, които да лишават обвинените подсъдими от имунитет като кандидати за изборни длъжности.

Плурализъм на информацията, многообразие на съдържанието и прозрачност

- Защита и подкрепа на медийния плурализъм като основен стълб на правото на информация и свобода на изразяване, водещи до гарантиран достъп до независима, обективна и безпристрастна информация, осигурена от широк спектър източници.
- Създаване на стабилна законова рамка, която да предпоставя ефективно, ясно и прозрачно регулиране на медиите при ограничаване на концентрацията на собственост в тях, доказано водеща до по-ниско качество на съдържанието.
- Разработване на механизъм за набиране на достатъчен ресурс за подпомагане и осигуряване на високо качество на обществените медии (публични и частни), които да направят висококачествените програми широкодостъпни.
- Изграждане на институции, които да осигурят действителна независимост на публичните медии по отношение на политически натиск и пазарни сили.
- Изработване на Национална харта за медийна свобода, регламентираща отношенията между държава, собственици на медии, журналисти и граждани.
- Създаване на медиен омбудсман, отговорен единствено за опазване на обществените интереси и установяване на мониторингова система за защита на медийния плурализъм.
- Създаване на нов програмен регулатор на електронните медии, в който да има силно гражданско участие и който да се обедини с Комисията за регулиране на съобщенията.
- Създаване на Регистър за собствеността на медиите и въвеждане на задължително изискване за прозрачност на капитала на собствениците на медии.
- Обществено, а не държавно управление на публичните медии (БНТ, БНР, БТА) и промяна в модела на финансиране на публичните медии.

- Изработване на норми, определящи разликата между публични и обществени медии. Въвеждане на необходимите регулации за обществен достъп и премахване на всички лобистки текстове Закона за електронните съобщения.

Правосъдие и върховенство на закона

Правосъдие

В сферата на правосъдието „Зелените” сме за изграждането на независима, отговорна и ефективна съдебна система чрез:

- Намаляване на контрола на Президента върху съдебната власт и отслабване на правомощията му при назначаване и освобождаване на административните ръководители (председателите) на съдилищата.
- Намаляване на контрола на Парламента върху съдебната власт и свеждането му до минимално необходимото влияние, за да има взаимен контрол между трите власти, съобразно принципа за “разделение на функциите” в държавното управление. “Зелените” считаме, че приемайки закони, Парламентът има достатъчно влияние върху съдебната власт и лостовете му за кадрване в съдебната система трябва да бъдат отслабени.
- Намаляване на квотата на Парламента във Висшия съдебен съвет (ВСС) до по-малко от 1/3 или изобщо премахване на тази квота.
- Премахване на квотата на прокуратурата и следствието във ВСС, тъй като е недопустимо и несправедливо страна в процеса да кадрува и да влияе върху съдиите.
- Всички членове на ВСС, или поне 2/3 от него, да се избират единствено от органите на съдебната власт (обща събрания на съдилищата) и от обществено значими организации. Под “обществено значими организации” разбираме съсловните организации (съдийски организации, организациите на прокурорите, Висшият адвокатски съвет, Нотариалната камара, Съюзът на частните съдебни изпълнители и др.), които да имат до един представител максимум. Необходимо е да участват и представители на правозащитни организации с нестопанска цел, регистрирани в обществена полза, за да има външен контрол.
- Мандатност и ротация на съдиите в районните, окръжните и апелативните съдилища;
- Назначаване от ВСС на съдиите в Конституционния съд (КС), Върховния административен съд (ВАС) и Върховния касационен съд (ВКС).
- Премахване на прокурорските правомощия за вземане на решения без съд в наказателния процес (задържане, мерки за неотклонение, ограничаване на свободата на придвижване, разпореждане с доказателствата). Прокурорът следва да бъде страна в процеса, един вид адвокат на обществото и обществен интерес, равнопоставен на гражданина и неговия защитник. Прокурорът иска и предлага, но съдът решава.
- Къс мандат и намаляване на правомощията на главния прокурор за сметка на засилено влияние на Министерството на правосъдието над прокуратурата. “Зелените” виждаме прокуратурата като активен изпълнител на наказателната политика.
- Лустрация въз основа на принадлежност и/или сътрудничество към структурите на тоталитарния режим.

- Насърчаване на съдилищата към пряко съдебно приложение на Конституцията и международните правни актове чрез премахване на законодателните пречки за това.
- Ускоряване на целия съдебен процес и въвеждане на гаранции за спазването му от всички страни в процеса, включително налагане на наказания на съдии, прокурори, адвокати, дознатели, служители на МВР, вещи лица, свидетели и страни при умишлено забавяне на процеса.

Прилагане на закона

„Зелените” сме за прилагане на действащото национално законодателство, противодействие срещу корупционните практики и повишаване на ефективността на правораздавателните органи чрез:

- Привеждане на действащото национално законодателство в работещ за обществото вид чрез систематичен анализ на причините за неприлагане на нормативните изисквания, както и чрез създаване на механизъм с широко обществено участие за бързо налагане на корекции в начина на прилагане на законодателството.
- Създаване на механизми за прозрачност и отчетност на изпълнителната власт, както и строги наказания при доказани корупционни практики в изпълнителната власт.

Специални служби

„Зелените” работим за постигане на регламентиран и постоянен парламентарен контрол върху службите за сигурност и секретните служби, както и за разширяване и улесняване на достъпа до обществена информация. Обявяваме се за нулева толерантност към неправомерното вмешателство на тези структури в личния живот на гражданите.

Полицията в служба на гражданите

„Зелените” считаме, че е необходимо категорично налагане на презумпцията, че основната дейност на полицията е защитата на гражданите от насилие и посегателства. Обявяваме се за нулева толерантност към полицейското насилие и към превишаването на правата на полицията спрямо граждани.

Външна политика и сигурност

„Зелените” сме за спазване на съществуващата политика на Европейската зелена партия (ЕЗП) в областта на външната политика и сигурността, но същевременно и за включване в тази политика на специфични и важни за България и „Зелените” приоритети, както следва:

Укрепване на демократичните механизми в Европейския съюз

- Повече прозрачност при вземането на решения; въвеждане на преки избори за ключовите постове в ЕС (Председател на ЕС и Председател на Комисията) засилване на правомощията и контролните функции на избраните органи.
- Въвеждане на еднакъв стандарт при санкциониране и мониторинг на малки и големи (и нови / стари) страни-членки.

Активно участие в политиките на ЕС

- Активно лобиране за пренасочване на средствата в бюджета на ЕС към развитие на зелена икономика и подкрепа за развитието на общата енергийна политика на ЕС, с приоритет устойчиво развитие на възобновяемите енергийни източници.
- Отстояване на българските национални интереси, свързани с важни за икономиката на страната сектори на индустрията, селското стопанство и услугите, включително разширяване на възможностите за субсидиране на българското земеделие.

Разширяване на Европейския съюз

- Насърчаване на спазването на демократичните принципи, човешките права и върховенството на закона в Турция и страните от Западните Балкани, съпроводено с реформирането им съгласно европейските ценности и критериите за членство.
- Използване на възможностите на ЕС за разрешаване на конфликтите и стабилизиране на региона на Югоизточна Европа.

Разрешаване на глобалните проблеми

- Превръщане на борбата с климатичните промени в приоритетен международен въпрос и постигане на обвързващо споразумение за ограничаване на климатичните промени след края на действието на Протокола от Киото.
- Категорично **противопоставяне срещу развитието на атомната енергетика.**
- Неучастие на България във военни мисии без мандат на ООН и съответно подкрепа за мисии с мандат на ООН, които да гарантират бързо възстановяване на мира, демократичен модел на управление и нормални условия за живот на лицата и общностите, живеещи в зоната на конфликта.
- Подкрепа за мисии с решение на НАТО, но само след анализ на задълженията и интересите на България за участие, както и на наличието на необходимия финансов и технически ресурс.
- Сътрудничество с ООН в усилията да се разширят и гарантират правата на бежанците и имигрантите по света.

Устойчива икономика и заетост

„Зелените” сме за развитие на икономика, която дава възможност на идните поколения да живеят и да се развиват – икономика, която пестеливо ползва природните ресурси, съхранява околната среда и здравето на хората. Ние работим за:

- Развитие на екологично отговорна индустрия и зелен бизнес с акцент върху малките и средни предприятия: биоземеделие, местен екотуризъм, децентрализирано развитие на ВЕИ, енергийна ефективност.
- Прекратяване на държавното подпомагане на икономически неефективни и опасни за здравето и околната среда производства. Пренасочване на средствата към преквалификация на освободените работници, както и към програми за стимулиране на предприемачеството.
- **Недопускане на фирми, регистрирани в офшорни зони, до участие в обществени поръчки и проекти, свързани с използването на обществено имущество, публични средства и природни ресурси.**
- Ефективен контрол с участие на обществеността върху естествените монополи: електропреносна мрежа, ВИК, железопътна инфраструктура и др. Прозрачност и публичност при тяхното управление. Регулаторите трябва да служат на потребителите, а не на едрия бизнес.
- Прозрачност, информация и етикетирание са важни за избора на потребителите. Така те могат да влияят на производителите и това да доведе до създаване на по-здравословни продукти с по-добро качество, които са произведени с мисъл за околната среда и социалната цена.
- Предоставяне на услуги по електронен път, като една от основните мерки за преодоляване на корупцията и бюрокрацията и стимулиране на инвестициите.
-

Бюджет и финанси

„Зелените” сме за:

- Прозрачност и отчетност при формирането и разходването на републиканския бюджет; доизграждане на електронните връзки между НАП и останалите ведомства, поддържащи регистрите на задължени лица.
- Въвеждане на необлагаем минимум в размер на минималната работна заплата. Запазване на нивото на облагане от 10% на доходи до 6000 лева на месец. По-високи ставки за доходите над този праг.
- Ефективно и прозрачно използване на европейските фондове, с акцент върху прилагането на финансови инструменти на ЕС за развитие на конкурентни, високи и екосъобразни технологии.
- При обезпечени банкови кредити отговорността на кредитополучателя да бъде само до размера на обезпечението. Нулева такса за предсрочно изплащане на кредита.
- Въвеждане на финансов омбудсман, който да помага на гражданите в техните спорове с банките.
- Създаване на държавни фондове и фондове, администрирани от НПО и бизнеси, които да предоставят средства на малки и средни предприятия, граждани, неформални граждански групи и социални предприемачи за реализиране на проекти.
- Промяна във формиране на такса смет на база генерираното количество отпадък.
- Диференциация на винетните такси в зависимост от мощността на автомобилите и въвеждане на такси за вход в центровете на градовете за автомобили с големи мощности на двигателите.
- Премахване на възможността за връщане на данъчен кредит (ДДС) за джипове. Въвеждане на данъчен кредит при покупка на хибридни и електромобили.
- По-високи данъци и мита за замърсяващи производства, продукти и услуги. Данъчни облекчения за зелени производства и услуги.
- Връщане на семейното подоходно облагане.

- Намаляване на данъчната основа за физически лица с лихвите, които те плащат за ипотечни кредити.
- Повишаване на данък печалба с годишна печалба над 50 милиона лева.
- Отнемане на лицензите на всички дружества за допълнително пенсионно осигуряване, които инвестират в свързани компании.
- Премахване на таксата от 20 лева при прехвърляне на лична партида от един в друг пенсионен фонд.
- Задължително публикуване на портфейлите и сделките на всички пенсионни фондове ежемесечно.
- Прехвърляне на 20% от капитала на всички държавни предприятия в Сребърния фонд с цел вливане на свежи средства в държавната осигурителна система.
- Предоставяне на по-голям избор за допълнително осигуряване (втори и трети стълб от пенсионната система).

Енергетика и енергийна ефективност

„Зелените” работим за:

- Постигане на енергийна независимост на България: през 2035г. страната трябва да е независима от вносни енергийни източници, вкл. ядрени, а през 2050 свободна от използване на изкопаеми горива.
- Приемане на Национална енергийна стратегия до 2025 г., която се базира на амбициозни, но постижими цели за енергийна ефективност (четирикратно намаляване на енергийния интензитет) и увеличаване на дела на възобновяемите енергийни източници (ВЕИ) в общия енергиен микс на страната до 35 - 40 %.
- Всеки гражданин да има право да избира доставчика си на енергия. Възможно най-бърза либерализация на енергийния пазар, електроснабдяването и собствеността върху електроразпределителните мрежи.
- Ревизия на енергийното законодателство и на законодателството по промените в климата, за да се гарантира постигането на по-висок дял на ВЕИ и прилагането на най-добрите практики в поствъглеродната енергетика.
- Постигане на висок дял от енергийното производство чрез генериращи мощности, инсталирани в рамките на съществуващи сгради (покриви, фасади, дворове), индустриални терени, пътна и транспортна инфраструктура (шосета и ж.п. линии), замърсени и увредени терени.
- **Децентрализация на производствените мощности, при която 70% от енергийните нужди на страната да се задоволяват от семейни, малки кооперативни или комунални инсталации**, а използването на защитени зони или плодородни земи за инсталиране на ВЕИ мощности да бъде ограничено до абсолютен минимум.
- Подкрепа и фокус за децентрализирани микро-, малки и общностни ВЕИ проекти.
- Нови енергийни мощности, които да се изграждат предимно на базата на фотоволтаици, слънчеви термални, геотермални, вятърни, биомаса и биогаз технологии, а изграждането на нови ВЕЦ да бъде сведено до минимум.
- Прилагане на ефективни механизми за повишаване на енергийната ефективност в промишлеността, търговските, жилищните и административните сгради.

- Инвестирането в нови ВЕИ технологии и производства, както и преподаването на тези технологии в училища и центрове за преквалификация да станат приоритетна държавна политика, с цел разкриване на зелени работни места и обезпечаването им с квалифицирани специалисти.
- На Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР) да се предостави структурата и ресурса, обезпечавачи изпълнението на държавната политика в областта на ВЕИ и енергийната ефективност.
- По-голяма прозрачност относно енергийните проекти, вкл. ВЕИ проектите, чрез създаване на база данни, която да проследява всеки енергиен проект – от стартирането на първоначалните процедури до пускането му в експлоатация. Събиране и поддържане на статистика за малки и микромощности от ВЕИ, включително и за производство на енергия за топлина и охлаждане.
- Поетапно намаляване на дела и пълно отпадане на атомната енергетика в България. Ясна позиция за прекратяване на всякакви позиции за стротелство на нови ядрени мощности.
- Разпускане на Българския енергиен холдинг.
- Прилагане на строги санкции спрямо ТЕЦ, които нямат или изключват своите сероочистващи инсталации.
- Задължително развитие на когенерационни системи в съществуващите топлофикационни дружества и подкрепа за когенерационни мощности на биогаз и бисмаса.
- Подобряване на механизмите за инвестиции в обновяването и разширяването на електроенергийните мрежи с цел подобряване на качеството и сигурността им.
- Изграждане на офшорни ветроенергийни паркове в българската акватория на Черно море, което да бъде предшествано от внимателен анализ от екологична, финансова и икономическа гледна точка.
- **Цялостна ревизия на електрическите централи** в България относно целесъобразността и законността на предприеманите действия по време на тяхната експлоатация.
- Продължаване на цялостната ревизия на дейността на ДКЕВР и НЕК, както и въвеждане на форми за обществена регулация на свързаните с разпределението за произвежданата енергия и нейното закупуване от обществени форуми.

Устойчив туризъм

„Зелените” сме за:

Устойчива и дългосрочна политика в туризма и превръщане на България в предпочитана дестинация за качествен отход и пътувания:

- Създаване на стимули за развитие на екотуризма – най-бързорастящия сектор в световния туризъм с близо 20% годишен ръст – и останалите форми на устойчив туризъм (селски, културен, събитиен, кулинарен, винен, археологически и др.) посредством баланс между съвременна инфраструктура и автентична природа.
- Целенасочена политическа и експертна работа за популяризиране и премахване на представата, че всички градове и региони в България могат да развият туризма като свой основен икономически отрасъл².
- Промяна и оптимизация на туристическото райониране на страната, на културните локации и на рамковите и стратегически документи на правителството в сферата на туризма.
- Разработка и прилагане на пакети от практически мерки за стимулиране на развитието на всички форми на природосъобразен туризъм с максимална добавена стойност като поминък на местните общности в селските райони на страната, който да се основава на дребните и средни предприемачи

Активна популяризация на България като дестинация за устойчив туризъм във вътрешното и международното пространство чрез:

- Подпомагане на археологическите, палеонтологичните и етнографските проучвания, включително и създаване на необходимата им инфраструктура.
- Разработка на единна и модерна концепция за практическа популяризация на България по света като разпознаваема дестинация за устойчив туризъм със свои уникални особености.
- Взаимодействие с европейски и световни мрежи и организации за развитие на устойчив туризъм, вкл. и в градска среда.
- Разясняване на стандартите за достъпност в туризма (съвместимост с изискванията на лица с увреждания и специални нужди) в сътрудничество с Европейската мрежа за достъпен туризъм (ENAT) и българския Клъстер за достъпен туризъм (КДТ).
- Организиране на форуми, медийни прояви, дебати и пресконференции в сферата на устойчивия туризъм, в това число и относно туристическите стратегии на големите градове (София, Пловдив, Пазарджик, Благоевград, Кюстендил, Варна, Бургас, Велико Търново, Русе, Стара Загора и др.).

---

² Понастоящем общинските планове за развитие на почти всички български общини посочват туризма като главен или сред главните им приоритети, което очевидно е нелепо и води както до вредни последици за местното икономическо и социално развитие, така и до непоправими щети върху природата.

Земеделие, животновъдство и качество на храните

„Зелените” сме за:

- Пренасочване на основната част от земеделските субсидии от нискоефективното и с ниска добавяна стойност зърнопроизводство към производството на зеленчуци, плодове, биохрана и пасищно животновъдство. Тези сектори ще създадат много нови работни места в региони с висока безработица.
- Опазването на почвения ресурс на страната чрез прилагане на добри практики при торене, сеитбообращение, механична обработка и др.
- Инвентаризация на всички замърсени почви, рекултивацията им и използването им за земеделски цели и за отглеждане на технически култури, отглеждане на биомаса за енергопроизводство, изграждане на инсталации за възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) и други начини за ефективно оползотворяване.
- Прилагане на конкретни мерки за устойчиво управление и възстановяване в добро земеделско и екологично състояние на пустеещите земи.
- **Пълна забрана за засаждане на култури от генномодифицирани организми (ГМО) и ясно обозначаване на храните, съдържащи ГМО съставки.**
- **Засилен контрол върху качеството на храните и по-ясно информиране на обществеността относно опасностите от конкретни добавки в хранителните продукти.**
- Стимулиране на създаването и производството на местни запазени марки от традиционни селскостопански изделия, храни и биопродукти.
- Създаване на национална генна банка за съхранение на местни сортове земеделски култури и породи животни, както и създаване на икономически стимули за разпространението и отглеждането им.
- Спазване на европейските директиви за масово жироотвъдство и провеждане на широки информационни кампании сред населението относно рисковете за здравето и околната среда, свързани с масовото животновъдство.
- Мониторинг на нивото и качеството на подпочвените води във връзка с прилагането на добрите земеделски и агроекологични практики.
- Стриктно регулиране на индустриалния риболов, вкл. временни забрани върху риболова на определени видове със стопанска значимост.
- Забрана на дънния риболов (чрез тралиране) в Черно море.
- Насърчаване на устойчивото рибовъдство и провеждане на редовни зарибителни мероприятия из водоемите с местни видове риби.
- Управление на рибовъдните стопанства, съчетано с опазване на животинските видове и растителността, в това число опазване и възстановяване на влажни зони, важни за опазване на биоразнообразието и естественото възпроизводство на рибните ресурси, включително заливните низини покрай р. Дунав и големите вътрешни блата.
- Засилване на контрола от страна на подразделенията на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури върху браконьерството из водоемите на България.

Стратегия за управление на отпадъците и ефективно използване на ресурсите

„Зелените” работим за:

- Възприемане на стратегия за „Нулеви отпадъци” (комбинация от повторно използване, поправка, рециклиране, обезвреждане и компостиране на отпадъци, с индустриални практики като елиминиране на токсини и промяна в дизайна на опаковките) на държавно, областно и общинско ниво, при взаимодействие с местната администрация, бизнеса и гражданското общество.
- Залагане на високи задължителни цели за рециклиране на минимум 50% от битовите отпадъци до 2015 г. и последваща цел за Нулеви отпадъци до 2020 г.
- Управление на отпадъците на територията на общините чрез публично-частни партньорства да е допустимо само при комплексно отчитане на цялостния обществен интерес, широко гражданско включване, финансова прозрачност и отчетност, работещи механизми за текущ граждански контрол, експедитивни мерки и санкции в случаи на вреди и злоупотреби.
- Управлението на отпадъците да се осъществява с мажоритарно публично участие поради своята стратегическа важност.
- Противопоставяне на всички опити за внос и износ на отпадъци и лобиране на международно ниво всяка страна да е отговорна за обработването на отпадъците си.
- Създаване и прилагане на Национална програма за намаляване на генерирането на отпадъци, в която да са заложени задължителни цели и срокове.
- Създаване и прилагане на подробна дългосрочна Национална програма за управление на опасните отпадъци, при спазване на европейското законодателство и добрите международни практики, с цел обезвреждане на натрупаните количества опасни отпадъци и устойчиво управление на новогенерираните количества.
- Ускоряване на процеса на изграждане на регионални депа за битови отпадъци, при пълно спазване на законодателството, прозрачност, включване на гражданите и при отчитане на целите за постигане на нулеви отпадъци. Ускорено премахване и рекултивация на нерагламентираните сметища.
- Подкрепа на превенцията, повторната употреба, рециклирането и компостирането на отпадъците чрез внимателно планиране на такива дейности, усвояване на наличните фондове на ЕС и насочване на допълнителни инвестиции в тези сфери.
- Въвеждане на територията на цялата страна на работеща система за разделно събиране на битови, медицински, органични и строителни отпадъци при източника на тяхното генериране – както в бита, така и в производствените и търговските обекти.
- Въвеждане на допълнителни стимули за използване на органични отпадъци за производство на биогаз, биогорива, както и насърчаване на домашното компостиране с цел оползотворяване на пренебрегван до момента ресурс, обогатяване и възстановяване на почвеното плодородие, спестяване на емисии от метан и въглероден двуокис, които се отделят при гниенето в сметищата, а също така и местно производство на енергия.

- Въвеждане на опаковки за многократна употреба и поетапно елиминиране на опаковките за еднократна употреба, особено на тези, които не могат да се рециклират.
- Въвеждане на система за заплащане на такса смет, базираща се на изхвърляното количество отпадъци, с цел стимулиране на гражданите за активно участие в системата за разделно събиране³.
- Гражданите и всички административни, търговски и промишлени организации да имат вменено задължение да рециклират отпадъците си.
- Въвеждане на финансови стимули за фирми, които използват за суровина отпадъци на други фирми или битови отпадъци, или ги предоставят на други фирми за преработка.
- Извършване на задължителен одит на отпадъците за фирми, генериращи отпадъци над определен праг, с цел идентификация на начините за намаляване, разделно събиране и рециклиране.
- Въвеждане на законодателни промени и механизми за осъществяване на принципа за разширена отговорност на производителя, чрез които бизнесът да бъде стимулиран финансово да произвежда, внася и разпространява продукти и услуги, отпадните елементи от които са добре пригодени за поправка и повторна употреба, рециклират се на 100% и са нетоксични, както и да прилага процеси и технологии на производство, изключващи промишленото замърсяване на въздуха, водите и почвите, като същевременно осъществява отворен диалог с обществеността.
- Въвеждане на инициативи и механизми за обществен натиск и нормативни изисквания към бизнеса за производство на безвредни продукти и услуги, добре пригодени към рециклиране.
- Въвеждане на стимули и стандарти за рециклиране на строителни отпадъци и използването им обратно в строителството.
- Въвеждане на изисквания за закупуване на продукти с определен процент на вложени рециклирани компоненти или субстанции при закупуване на материали от администрацията (напр. рециклирана хартия, изделия от биоразградима пластмаса, тонери и мастила на биоразградима основа, офис-уреди изработени от максимален дял рециклирани материали, и др.).
- Противопоставяне на всички опити за субсидиране на замърсяващи практики за управление на отпадъците, като инсинератори, нерегламентирани сметища и др., като същевременно електричеството, произведено от изгаряне на отпадъци, да не се изкупува на цените, валидни за възобновяеми източници.
- Въвеждане на образование и обучение на децата, студентите, гражданите, бизнеса и администрацията относно същността, начините за постигане на целите и добрите практики на подхода „Нулеви отпадъци“.

---

³ Тези мерки, както и други финансови аспекти на управлението на отпадъците, са заложили и в раздел “Бюджет и финанси”.

Опазване на биоразнообразието, горите, защитените територии и защитените зони

„Зелените” работим за:

Опазване на богатото биоразнообразие в България, на Балканите и в Европа чрез:

- Популяризиране по всички комуникационни и политически канали на неизбежната и спешна необходимост от опазване на биоразнообразието и ключовата му роля в справянето с глобалните екологични предизвикателства (климатични промени, деградация на почвите и опустиняване, загуба на водни ресурси, унищожаване на екосистеми с техните екологични услуги, загуба на поминък, общо влошаване на качеството на живот и др.), чрез (съ)организиране на форуми, медийни прояви и дебати и пресконференции.
- Участие в регионални политически инициативи за опазване на биоразнообразието, вкл. и съвместно със сродни партии от Балканите, Източна и Централна Европа.
- Натиск върху правителството за предприемане на реални мерки за изпълнение на националните ангажименти по ключови европейски и международни документи в сферата на биоразнообразието и контрол по спазването им.

Подобряване управлението на Натура 2000 мрежата, националните и природните паркове чрез:

- Участие при създаването и прилагането на политически и управленски инструменти в сферата на управление на мрежата НАТУРА 2000 в България (комуникационна стратегия, картиране, Национална система за мониторинг на биоразнообразието, проекти по програма LIFE-Plus и др.), и популяризация на работата им.
- Установяване на ползотворни работни отношения с Асоциацията на парковете в България и администрациите на националните и природните паркове.

Оптимизация на настоящите и създаване на алтернативни възможности за поминък на населението, притежаващо земи в Натура 2000, чрез:

- Подобряване на агроекологичните мерки в Програмата за развитие на селските райони, както и подобряване на административното управление на програмата от страна на Министерството и земеделието и храните.
- Популяризация на мрежата Натура 2000 и ползите за селските стопани от нея.
- Съвместни действия с гражданските групи и НПО, работещи за природосъобразно развитие на селските райони и екологично земеделие.

Спиране на незаконните строежи в защитените зони и защитените територии, и възстановяване на увредената природа до естественото ѝ състояние чрез:

- Координирани действия с НПО и с отделни (доказано почтени) служители на МОСВ, МЗХ и ИАГ срещу корупционните практики при издаването на екологични оценки, оценки за съвместимост и оценки за въздействието върху околната среда.

- Продължаване на натиска чрез протестни действия и чрез участие в експертни комисии, заседания, публични обсъждания и медийни дебати, за прекратяване на незаконното строителство и рекултивация на увредените терени в Пирин, Рила, по Черноморието, в Кресненското дефиле и във всички останали горещи точки с висока консервационна значимост за опазване на видове и местообитания.
- Експертен и политически натиск върху правителството за спазване на новите ръководни документи на Европейската комисия по Член 6 на Директивата за местообитанията (с акцент върху насоките, свързани с устойчивото земеползване, вятърната енергия и неенергийната добивна промишленост в и около зони от мрежата Natura 2000).

Оценяване на чистата природа като източник на екологични услуги чрез:

- Създаване на рационална система и практическа методика за остойностяване на екологичните услуги на национално, регионално и местно ниво, съобразени с конкретните условия в България.
- Вкарване в действие на политически и медийни инструменти за популяризация на екосистемните услуги, зеления бизнес, зелените обществени поръчки, зеленото счетоводство и еко-съобразния растеж, повишаване на информираността на гражданите и създаване на положителна обществена представа за ползите от тях⁴.

Опазване, устойчиво управление и сертифициране на горите в България чрез:

- Осигуряване на реално многофункционално управление на българските гори чрез съчетаване на икономически, социални и екологични изисквания при дейностите в горите, както и въвличане на обществеността в процесите на взимане на решения.
- Въвеждане на национална програма за сертифициране на всички държавни и общински гори по утвърдени международни стандарти, напр. на Forest Stewardship Council (FSC) и др., гарантиращи опазването на екологичната роля на горите и едновременно позволяваща природосъобразно производство на дървесина; въвеждане на данъчни облекчения за частните собственици, сертифицирани по такива стандарти.
- Изискване за сертификация на хартия и дървесни продукти при доставки за администрацията, плащани с публични средства.
- Поставяне под режим на строга защита на последните оцелели девствени гори и в затворените басейни.
- Предприемане на натиск чл. 33 от новоприетия Закон за горите никога да не заработи и нито декар държавна българска гора да не бъде продаден за застрояване.
- Пълен достъп на обществеността до лесоустройствените проекти (горската база-данни), които да бъдат публикувани в цифров формат на уебсайта на Изпълнителната агенция по горите.

⁴ Мерките в сферата на екосистемните услуги, икономиката на екосистемите и зеления бизнес са разгледани по-подробно в раздела “Устойчива икономика и заетост”

Промислени замърсявания – превенция и рекултивация

„Зелените” сме за:

- По-голяма публичност на местоположението и яснота за състоянието на стари промислени замърсявания.
- Изготвяне на обществено достъпна база данни за екологично “горещи” точки.
- Категорична държавна политика за поетапно обезвреждане на стари промислени замърсявания и план за дългосрочен мониторинг, включително създаване на подробна карта на местоположенията и вида на замърсяванията, както и приоритизиране на замърсяванията според риска, с който са свързани.
- Задължаване на минната и други промишлености да финансират рекултивацията на стари обекти и терени с помощта на целенасочен държавен фонд.
- Силно ограничаване на замърсяванията от промишлеността чрез по-строг контрол и по-реалистични санкции; лична законова отговорност от страна на ръководствата на предприятията за аварии, станали по немарливост или поради стремеж към максимализация на печалбите.
- Въвеждане на стимули за предприятията, които са въвели международно призната сертификационна система за управление на околната среда.
- Инвестиране в развойна дейност за създаване на ефективни технологии за намаляване на разхода на материали и създаване на продукти с минимален екологичен отпечатък.
- Създаване на мрежа от модерни, сертифицирани и независими лаборатории за обработка на пробите от мониторинга на замърсените обекти и терени.
- Създаване на ефективни планове за ограничаване на последствията от индустриални инциденти, при които има замърсяване на околната среда.
- Подобряване на капацитета на Регионалните инспекции по околна среда и водите (РИОСВ) с цел възможност за по-адекватен контрол над промишлеността при прилагане на законодателството, както и налагане на наказания върху РИОСВ при установени случаи на небрежност, липса на контрол и особено при корупция.

Опазване, ефективно използване и управление на водите

„Зелените” сме за постигане на добро състояние на водите в количествен и качествен аспект чрез оптимално управление в следните направления:

ВиК сектор

- Законово регламентиране на правата и задълженията на публичните власти, водните оператори, водоползвателите и браншовите организации.
- Регламентиране на собствеността на ВиК инфраструктурата, наличие на единно държавно планиране за развитие на сектора и баланс на интересите на ВиК операторите и потребителите.
- Оптимизация на водопреносната мрежа и окрупняване на обособените територии на ВиК операторите, с цел намаляване загубите на вода и увеличаване на процента на изграденост на канализационната мрежа, като приоритет да бъде пълното доизграждане на канализация в големите градове.
- Рехабилитация и модернизация на съществуващите пречиствателни станции за питейни води (ПСПВ), ускорено и приоритетно изграждане на нови типови пречиствателни станции за отпадни води (ПСОВ) за населени места над 10 000 еквивалент жители, а също така и проектиране на ПСОВ за малки населени места, осигуряващи възможност за избор на природосъобразни алтернативи с ниска себестойност (биологично пречистване и др.).

Хидроенергетика

- Преоценка на изградените язовири по отношение използването им за намаляване на щетите от наводнения. Изграждане на регулиращи водни обеми в райони с висок риск от засушавания или наводнения.
- Промени в нормативната уредба относно органите, имащи право да издават разрешителни за изграждане на малки (мини/микро) водноелектрически централи (мВЕЦ).
- Въвеждане на задължителна оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) за мВЕЦ, както и преразглеждане на издадените разрешителни за мВЕЦ, с цел защита на планинските екосистеми.

Хидромелиорации

- Стимулиране на прилагането на водоспестяващи, енергоспестяващи и екологично-съобразни технологии и техники за напояване на земеделските култури, отчитащи агроклиматичните и агротехническите условия в различните региони на страната.
- Възстановяване на съществуващи и изграждане на нови напоителни системи в земеделски райони с трайна тенденция към засушавания. Усъвършенстване на технологиите за отглеждане на култури в условията на засушаване и воден дефицит.

Минерални води

- Създаване и прилагане на Национална стратегия за рационално усвояване на потенциала на минералните води.
- Въвеждане за специализиран закон, позволяващ използването на свободните дебита от минерални води за битови и рекреационни нужди на местното население.

Наводнения

- Извършване на пълна оценка на състоянието на предпазните диги и другите защитни съоръжения из цялата страна. Идентификация на заливаемите територии и преоценка на размерителните водни количества.
- Превантивни мерки за защита от наводнения чрез редовна поддръжка на защитните съоръжения и почистване и осигуряване на проводимостта на речните русла.
- Изграждане на мониторингова мрежа и на система за ранно предупреждение.
- Усъвършенстване на координацията на всички институции по управление на водите в случай на наводнения, налагане на административна и персонална отговорност на различните нива, обучение на населението за действия в случай на наводнения и увеличаване на участието на местното население.

Администрация и контрол

- Подобряване на кадровия потенциал на отговорните за водния сектор институции и подобряване на координацията и свободния обмен на информация между тях с цел увеличаване на ефективността и избягване на дублиращи действия.
- Засилване ефективността на контрола върху водоземанията, заустванията и осигуряването на екологичния отток в съответствие с условията в издадените им разрешителни.
- Стриктен и редовен контрол по изпълнението на издадените разрешителни за добив на инертни материали от речни русла.
- Усъвършенстване на превантивния контрол и спазване на принципа „замърсителя плаща“.
- Насърчаване на използването на водоспестяващи технологии в земеделието, промишлеността и бита чрез прилагане на регулаторни механизми.

Информация

- Създаване на обща база данни за мониторинг на водите, общодостъпна за всички заинтересовани страни – институции, работещи по управлението на водите, експерти и общественост.
- Реализация на практически осъществими и достъпни програми за информиране и образование на обществеността по въпросите, свързани с устойчивото управление на водите.

Ограничаване на вредните въздействия от климатичните промени

Ограничаването на вредните въздействия от климатичните промени и приспособяването към променения климат са свързани със законодателни промени и въвеждане на качествено нови практики в редица сектори. Ето защо „Зелените” сме за:

- Изменението на климата и адаптацията към този глобален процес да присъстват като фактори, влияещи върху стратегиите не само на ведомствата, свързани с околната среда, енергетиката, транспорта и земеделието, но и на институциите, разработващи политики в сферите на икономиката, външните работи, отбраната и образованието.
- Спазване на задълженията от бизнеса, произхождащи от европейските цели и директиви в тази област.
- Популяризация на основните ползи за индустрията от внедряването на иновативни решения, водещи до намаляване на емисиите от парникови газове.
- Разработване на ефективни нисковъглеродни технологии чрез пряка и непряка държавна подкрепа, за да могат те да придобият масовост и конкурентни цени.
- Въвеждане на подходящи за различните райони на страната технологии за добив на енергия от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ), които не са в конфликт с околната среда. Отстраняване на административните пречки пред развитието на малки ВЕИ мощности в урбанизираните територии и формиране на енергийно независими общности (райони, общини, населени места, квартали или сгради).
- Бързо въвеждане на финансови стимули и данъчни облекчения за подобряване на енергийната ефективност на икономиката и домакинствата.
- Подобряване на информираността на гражданите за проблемите, свързани с изменението на климата и необходимите стъпки, които всеки трябва да предприеме, като винаги се разясняват ползите от тези стъпки за хората и за околната среда.
- Внедряване на агроекологични и агротехнически решения, свързани с приспособяването на селскостопанските практики към климатичните промени⁵.
- Намаляване на зависимостта от моторизирания транспорт, като се подобри качеството и ефективността на градския и междуградския транспорт.
- Стимулиране на рециклирането чрез едновременно въвеждане на финансови стимули и санкции, както и чрез повишаване на информираността на населението относно връзката между рециклирането и промяната на климата.
- Окуражаване на употребата на местни продукти с цел намаляване на парниковите емисии, свързани с транспорта на стоки.

⁵ Мерките в сферата на адаптацията на селскостопанските практики към климатичните промени са изложени по-подробно в раздел “Опазване, ефективно използване и управление на водите” – “Хидромелиорации”

Устойчиво развитие на общините

„Зелените” работим за⁶ :

- Създаване на цялостна национална концепция за устойчиво развитие на общините.
- Прозрачност и отчетност на общинските политики. Оптимизация на общинската администрация и общинските предприятия.
- Системна подкрепа от страна на администрациите на общините и техните сдружения (и от МРРБ като прилагаща институция на националната политика за регионално и териториално развитие) за създаване и осъществяване на инициативи на местните общности, в това число: пощенски кутии, активно използване на Интернет и специализирани онлайн инструменти за граждански предложения за общински политики и проектни идеи по европейските програми, финансова подкрепа за дребномащабни местни инвестиции, популяризация на обществените форуми като инструмент за укрепване на гражданското общество на общинско ниво.
- Приоритетно прилагане на мерки за енергийна ефективност в общинските сгради чрез задължително саниране, закупуване и инсталиране на енергийно-ефективно осветление и електроуреди, изграждане на фотоволтаични инсталации на покривите на общински сгради (вкл. и от частни компании).
- Стимулиране на програми за енергийна ефективност в училищата, при които учениците активно участват в дейностите, а спестените средства са разпределени между общината и училището.
- Въвеждане на задължителни стандарти за зелено строителство, включващи влагане на рециклирани материали в строителството, рециклиране на строителните отпадъци и осигуряване на част от консумираната енергия от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ).
- Въвеждане на общински финансови и административни стимули за развитие на всички видове ВЕИ.
- Прилагане на продължителни и разнообразни общински рекламни кампании за спестяване на електроенергия, топлоенергия и вода, а също така и за необходимостта и предимствата от рециклирането, с финансовата и експертна подкрепа съответно на водоснабдителните, канализационните, електроразпределителните и топлофикационните дружества, както и на организациите за оползотворяване на отпадъци от опаковки.
- Въвеждане на забрана на нощно фасадно осветление на сгради, освен за важни исторически и административни сгради, църкви и паметници на културата.
- Регламентиране в Закона за устройство на територията на всички незастроени територии в големите населени места, включително междублоковите пространства, като части от зелената система. При достигане на определена плътност на

---

⁶ Заложените на общинско ниво в този раздел мерки са до голяма степен набелязани и като политики на национално ниво в разделите “Устойчива икономика и заетост”, “Енергетика и енергийна ефективност”, “Стратегия за управление на отпадъците и ефективно използване на ресурсите” и др.

застрояване, тези площи да могат да се застрояват само след писмено съгласие на живеещите в определен периметър хора.

- Запазване и разширяване на съществуващите зелени системи в населените места – междублокови, квартални и градски паркове и градинки, извънградски зелен пояс, водни площи и канали, еко-пътеки.
- Прилагане на концепцията "Град на кратки отстояния", като се ограничи изграждането на хипермаркети извън населените места, чрез съхраняване и акцентирание на традиционните градски и квартални центрове, цялостно планиране на местоположенията на търговски центрове и пазари, създаване и поддържане на подходяща пешеходна инфраструктура.
- Опазване и защита на сградите с национална и културна стойност чрез въвеждане на механизми за държавно подпомагане при съхраняването на уникалния архитектурен облик на дадена градска среда с помощта на пакет от мерки, разработен в сътрудничество с общините. Съобразяване на новопостроени сгради със стила и архитектурата на близкоразположените сгради с национална и културна значимост.
- Устойчиво управление на отпадъците и замърсителите на общинско ниво чрез прилагане на принципите на стратегията „Нулеви отпадъци” за отпадъците, както и за промишленото замърсяване на въздух, води и почви.
- Екипна работа с гражданските и обществените организации, НПО, политическите организации, бизнеса, браншовите и синдикалните организации, местната и държавна администрации за разработка и изпълнение на проекти за осъществяване на тези цели, като финансирането да става с държавни средства, от структурните фондове на ЕС и/или чрез финансовите инструменти на Световната банка.

Устойчив транспорт

„Зелените” сме за:

- Приоритетно обновяване, модернизация и разширяване на железопътната мрежа, при стриктно спазване на екологичното законодателство, с цел бърз, евтин и екологично съобразен пренос на хора и стоки – както като вътрешен транспорт, така и като трансграничен.
- Оптимизиране на транспортните схеми към малки населени места.
- Създаване и прилагане на стратегическа и нормативна база за активно развитие на велосипедния транспорт. Изграждане и поддържане на адекватна вело-инфраструктура (VELOALEI, веломостове, охраняеми велопаркинги). Провеждане на масови информационни кампании, промотиращи екологичните, здравословните и социалните предимства на велотранспорта.
- Създаване на стратегии за зелен обществен транспорт, които да включват мерки за стимулиране на развитието на градския електротранспорт (тролейбусен, трамваен, метро, електрически маршрутки) и на интермодални транспортни центрове.
- Приоритетно изграждане в по-големите градове, а след това и в по-малките, на интермодални центрове за междуградски и градски транспорт.
- Развиване на водния транспорт по река Дунав и по Черноморието.
- Въвеждане на данъчна и винетна тарифа за товарни и леки автомобили въз основа на отделяното количество въглеродните емисии от превозното средство. Разработка и въвеждане на електронна таксова система, която да замени винетните стикери ⁷.
- Завършване на планираните автомагистрала, с максимално усвояване на европейски фондове и при стриктно спазване на българското законодателство, особено в сферите обществени поръчки, околна среда, безопасни и здравословни условия на труд, трудови правоотношения.

---

⁷ Заложено като мярка и в раздела “Бюджет и финанси”

Интегрирано териториално развитие

„Зелените” сме за:

- Създаване на цялостна политика за интегрирано териториално развитие на България.
- Изготвяне на Закон за националното развитие и благоустройството с основен принцип устойчивост на регионите⁸ (с точна и ясна дефиниция), като развитието и благоустройството на регионите трябва да се вписва в даденостите и изискванията на цялата страна, и обратно – развитието на цялата страна трябва да е съобразено с даденостите и нуждите на отделните ѝ региони.
- Премахване на незаконно построени сгради и рекултивация на терените за сметка на нарушителите.
- Налагане на забрани за създаването на нови застроителни ядра по Черноморието извън вече съществуващите селища и курорти, за строителство над 3 етажа в близост до ценни природни територии, както и за строителство в 200-метровата брегова зона.
- Въвеждане и прилагане на ограничения за създаването на нови и разширяването на съществуващи ски-курорти.
- Въвеждане от МРРБ (като прилагаща институция на националната политика за регионално и териториално развитие) на изисквания и механизми за отчитане на кумулативните въздействия на инвестиционните намерения, планове, програми и проекти по общини и области.
- Прозрачност на общинските политики за устройствено планиране и местно развитие и широко въвеждане на партньорски отношения при тяхното осъществяване.
- Повишена прозрачност за проектите, финансирани по Програмата за развитие на селските райони, както и осигуряване на достъп на малките и средни производители до европейските и държавните средства.
- Въвеждане на допълнителни мерки за подкрепа и интегрирано развитие на селските райони с цел предотвратяване изоставянето на земите, запазване на населението в малките населени места и повишаване на жизнения стандарт, вкл. изграждане на инфраструктура и развитие на услугите.
- Стимулиране на малките, средните и фамилните стопанства чрез сертификация, създаване на програми за обучения и осигуряване на преференциални условия за млади фермери.
- Системно допитване до различни представители на местните общности, последвано от отчитане на заявените от тях актуални потребности при планирането на регионални политики.

---

⁸ Терминът “регион” е използван в смисъла на географското поделение на териториите според природните дадености, напр. Черноморски регион, планински региони и т.н.

Здравеопазване и профилактика

„Зелените” сме за:

- Гаранция, че набраните средства в здравно-осигурителните фондове ще бъдат използвани за здравеопазване, за остойността на медицинските услуги и труда на медицинския персонал и за определяне на основен пакет от медицински услуги, който да може да бъде покриван от задължителната здравно-осигурителна вноска към Националната здравно-осигурителна каса (НЗОК).
- Въвеждане на допълнителен пакет от медицински услуги извън основния пакет, като заплащането за услугите в него да се избира от пациента – заплащане със собствени средства или със средства, набрани чрез доброволно допълнително здравно осигуряване.
- В дългосрочен план, създаване на възможност за пряка конкуренция и равнопоставеност между НЗОК и частните здравно-осигурителни фондове (ЗОФ) чрез въвеждане на различни здравни пакети.
- Въвеждане на „електронно здравеопазване” в смисъла на бази данни, регистрация за лечение, пациентски информационни системи, здравна статистика и др.
- Изработване на национална здравна карта, която да има задължителен характер, последвано от редуциране на броя болнични заведения съгласно националната здравна карта чрез трансформирането им в здравни заведения за долекуване, хосписи, ДКЦ или директно закриване, ако няма по-приемлива алтернатива.
- Инвестиции в кадрата и материалната обезпеченост на центровете за спешна медицинска помощ, с цел осигуряване на достъпа до спешна медицинска помощ на населението при реструктуриране на районните болнични заведения.
- Подпомагане на здравните заведения при разработване на проекти за финансиране от фондовете на ЕС, с оглед подобряване на материалната и техническа база.
- Подготовка и въвеждане на „диагностично-свързани групи” като система за отчитане на дейност и финансиране на здравните заведения, вместо сега съществуващата система на т. нар. „клинични пътеки”.
- Създаване на национални профилактични програми с цел превенция, ранна диагностика и съответно ранно лечение на социално-значимите заболявания, които поглъщат значителни средства за лечение от финансовия ресурс в здравеопазването.
- Създаване на съвременни програми за обучение на специализиращите лекари, промяна в системата за зачисляване за специализация и осигуряване на адекватни условия за труд. Конкретни стимулиращи мерки по отношение на недостигащите здравни кадри
- Осигуряване на адекватно заплащане на медицинските работници.

Социални политики

„Зелените” сме за:

- Създаване на механизъм за повишаване на професионалната квалификация.
- Интеграция на хора с увреждания чрез въвеждане и строго спазване на законодателство за осигуряване на адекватна достъпност на публичната среда от хора с увреждания.
- Постепенно увеличаване на пенсиите и ограничаване на категориите труд, възползващи се от ранно пенсиониране.
- Създаване на възможности за алтернативна заетост за гражданите, които не са в състояние до 65 г. възраст да упражняват професията си, както и за пенсионерите, които желаят да продължат да работят.
- Предоставяне на изпълнението на социални услуги на конкурсен принцип на неправителствени, религиозни и частни организации, при запазване на държавния и обществен контрол и увеличаване на държавното им финансиране.
- Създаване на по-добре работеща рамка за допълнително пенсионно осигуряване, намаляване на солидарните вноски и провеждане на цялостна пенсионна реформа, за подобряване на финансовата устойчивост на пенсионно-осигурителната система.
- Стимулиране на раждаемостта чрез запазване на настоящите преференции за майчинство и бързо решаване на проблема с детските заведения в големите градове. Окуражаване на взаимнопомагателните форми на организирани грижи за децата.
- Подобряване и разширяване на организирани грижи за децата, вкл. детски заведения и други форми, в по-малките населени места като важна мярка против обезлюдяването им.
- Грижа за самотни майки чрез приоритетно включване в програми за повишаване на квалификацията и осигурен достъп до държавни ясли и детски градини.
- Предоставяне на безплатна и качествена топла храна в училищата за деца от социално слаби семейства.
- Създаване на дългосрочна стратегия за включване на ромското малцинство и други малцинства чрез образование и квалификация и нейното стриктно прилагане.
- Запазване на съществуващите социални мрежи за интеграция на възрастните и на хората с увреждания (пенсионерски и специализирани клубове, читалища и др.).
- Интегриране на възрастни хора, социално слаби и хора с увреждания в обществено-полезни екологични дейности, напр. почистване и озеленяване на паркове, градини, междублокови и други междужилищни зелени пространства.
- Деинституционализация на децата с увреждания и на децата, лишени от родителски грижи, чрез назначаване на социални работници по осиновяванията и приемната грижа на вече изоставените деца; назначаване на специалисти в родилните домове с цел превенция на изоставянето на децата в родилните отделения. Обратно въвеждане в Националния класификатор на професионалните дейности (НКПД) на професия „родител на дете с увреждания”.

Образование и наука

„Зелените” сме за:

- Гарантиран безплатен достъп до средно и висше образование
- Повишен обществен контрол върху работата на образователното министерство.
- Задължително средно образование и регламентирана възможност за легално признато дистанционно и домашно обучение.
- Подобряване на условията на работа, заплащането и професионалната квалификация за учителите в страната. Създаване на ясни критерии и контрол от страна на МОМН и РИО върху акредитираните департаментите за професионална квалификация за учители към университетите.
- Насърчаване на отговорното родителство и прилагане на финансови санкции срещу родителите при незавършване на средно образование от децата им.
- Повишаване на ролята на училищните настоятелства в дейността на училищата, като настоятелствата да се създават по инициатива на родителите и поне 50% от състава им да са родители.
- Забрана училищата да получават директно средства от родителите за учебна дейност.
- Създаване на политика за работа с отпадащите от средно образование юноши, както и за „обучение през целия живот” съгласно европейските политики в тази сфера.
- Възпитаване на критично и креативно мислене у учениците и създаване на повече възможности за практическо приложение на наученото.
- Повишаване на средствата за образование и наука, заложи в държавния бюджет, и създаване на данъчни предпоставки за включване на бизнеса в целевото финансиране на висшите учебни заведения.
- Преподаване на актуални дисциплини в университетите и обвързаност на обучението с реалните нужди на икономиката (не само моментните такива, но и предстоящите съгласно хода на развитие в икономическите сектори).
- Цялостна проверка на професионалните квалификации и акредитациите на катедрите към университетите с оглед оценка на професионалния опит на работещите служители спрямо реалните нужди на икономиката.
- Предизвикване на подробен одит на дейностите и финансите на висшите учебни заведения с цел установяване на целесъобразността на разходваните средства.
- Подобряване на кариерното ориентиране в средното и висше образование чрез създаване на „кариерни центрове” във всяко учебно заведение, в които ученици и студенти да могат да се консултират с квалифицирани специалисти.
- По-обхватна и по-задълбочена застъпеност във всички образователни нива, степени, сектори и дисциплини на темите, касаещи опазването на околната среда, гражданското общество и устойчивото развитие.
- Възстановяване като свободно избираема подготовка в горния курс на средните училища, финансирани от бюджета или средства на Европейския съюз.

- Десегрегация на образованието на ромските деца.
- Инициативи и механизми за връщане на масовият спорт в живота на децата.
- Подобряване на механизмите за проектно финансиране при разпределение на националния бюджет за научни изследвания.
- Създаване на нова Оперативна програма „Наука и образование” с насоченост към развиване на средното образование и квалификациите на учителите.
- Осъществяване на реална и приемлива реформа в БАН, която да доведе до по-ефективна работа, привличане и задържане на млади учени.
- Създаване на Национален фонд за кредитиране на студенти и млади учени.

Култура, изкуства и национални традиции

„Зелените” сме за:

- Постепенна смяна на функциите при смесеното (държавно и общинско) финансиране на културните институции, така че заплащането и поддръжката на сградния фонд да се осъществява от общините, а финансирането на различни видове културни дейности – от Министерството на културата (МК).
- Въвеждане на проектно финансиране на културни дейности от държавния бюджет чрез прозрачни конкурси при разпределянето на средствата.
- Активно опазване на културно-историческото наследство чрез разширени правомощия на Инспектората за опазване на културното наследство (ИОКН) към МК и Националния институт за опазване на недвижимите културни ценности (НИОНКЦ), и въвеждане на пряка персонална отговорност за бездействие на длъжностни лица.
- Изготвяне на официален списък със застрашени паметници на културата на национално и местно ниво. Спешна намеса за спасяването на тези паметници от страна на изпълнителната власт.
- Преработка на Закона за културното наследство и Наказателния кодекс с цел безкомпромисна борба с организираното иманярство и трафика на археологически находки и движими културни ценности.
- Разработване на възможностите, предлагани от Интернет-технологиите, за повишена достъпност до произведения на изкуството в официални Интернет библиотеки, които да се финансират от целеви средства и от собствени приходи (реклама) и да изплащат възнаграждения на държателите на авторските права.
- Външният вид на българските градове и села и на националния териториален пейзаж да стане обект на обществен дебат, в съответствие с общоевропейските политики и традиции.
- Запазване и развитие на културните институции във всяко населено място и създаване на нови при ясно заявена обществена необходимост, както и създаване на законови гаранции за техния сграден фонд.
- Съхраняване на читалищата и различните форми на читалищна самодейност, на традиционните фолклорни празници, уникалните местни занаяти и нематериалното културно наследство.
- Финансиране на специализирани дългосрочни програми за представяне на съвременната българска култура в чужбина.

Човешки права и малцинствени групи

„Зелените” сме за:

- Стриктно спазване на основните човешки, граждански, социални, икономически и политически права, провъзгласени в ратифицираните от Република България международно-правни документи и в Конституцията.
- Недопускане на личностна дискриминация на каквато и да е основа.
- Инкриминиране на случаите на физическо и психическо насилие на основание раса, пол, възраст, етнос, националност, религия, здравословно състояние, политически убеждения, сексуална ориентация и др.
- Узаконяване на фактическото съжителство на разнополови и еднополови двойки по отношение на правата и задълженията, свързани с материални и здравни въпроси.
- Образователна система, която възпитава подрастващите в толерантност към всички малцинствени групи.
- Облекчаване на административните процедури за престой на чужди граждани в България и придобиване на българско гражданство.
- Предоставянето на българско гражданство да става след задължителен изпит по български език и българска история, включително и за кандидатите с български произход.